

Publieksacademie Kinderarmoede Brabant
Een toekomst zonder financiële zorgen
9 september 2021

Welkom door Marijke Roskam

‘Welkom verschilmakers. Armoede en het gevoel van stress zijn beklemmend. Vandaag hebben we het over waarom dat zo is, wat dat precies is, maar vooral ook wat we er morgen aan kunnen doen.’

‘Waalwijk is al lid van de Alliantie Kinderarmoede sinds maart 2019. Welkom vandaag aan twee nieuwe leden: gemeente Dongen en Stichting Strohalm.’

Interview met Kinderombudsman en Quiet Tilburg

Laura van den Heuvel en Ralf Embrechts

Wat is armoede? Kinderombudsman benadert dit vanuit kinderrechten: het recht van het kind om zich optimaal te ontwikkelen. Armoede raakt verschillende levensdomeinen op een negatieve manier. Bijvoorbeeld gezondheid, wonen, school en sociaal netwerk. Kinderombudsman heeft [onderzoek](#) gedaan naar die impact. Belangrijk om te noemen is dat kinderen zelf vooral vragen voor hulp aan hun ouders. ‘Zorg dat mijn ouders niet zoveel stress hebben.’

Ralf werkt al jarenlang vanuit de gezinnen waar we het over hebben. ‘We weten wel wat werkt, maar het lijkt iedere keer zo lastig om het toe te passen. Actie is nodig. En dat begint met -10 maanden. De eerste duizend dagen zijn heel belangrijk voor de ontwikkeling en hoe om te gaan met stress. Kinderopvang is goed voor de taalontwikkeling. Op de lagere school worden kinderen in armoede vaak lager ingeschat dan wat ze aankunnen. Meedoen is ook heel belangrijk voor kinderen, dat moet makkelijk gemaakt worden. Een moeder in mijn wijk moet 23 verschillende regelingen invullen om alles te krijgen. Als je mensen ruimte geeft dan komt talent wel naar boven, ze moeten eerst van de stress af. Tegenwoordig hebben we wethouders bestaanszekerheid. Geef dan ook deze ouders zekerheid. Stress thuis weghalen is nodig voor die liefdevolle omgeving. En dat is nodig om op school je aandacht erbij te kunnen houden.’

Laura bevestigt dat het een veelkoppig monster is. ‘We kennen inderdaad heel veel hokjes, loketten en regels. Begin eens bij het kind. Wat heb jij nodig? En zoek daar dan vervolgens bij wat nodig is.’

Quote van Reinier van Zutphen: ‘we hebben eerst een zorgplicht, pas dan een AVG toets. Werk vanuit vertrouwen, werk vanuit samenwerken. Want ‘de lieve mensen zijn met meer’.’

5 oktober komt de volgende [Quiet 500](#) uit.

Margriet Sitskoorn

Wat doet armoede met de ontwikkeling van je brein?

‘We doen alsof het maar om een beperkt aantal kinderen gaat en dat het gaat om anderen dan wijzelf. Ik ga laten zien dat het ons allemaal raakt. Onze hersenen functioneren namelijk met dezelfde mechanismes.’

‘Je hebt nogal wat vaardigheden nodig in het leven om succesvol te zijn. Zogenaamde executieve vaardigheden. Zoals sociale intelligentie en zelfreflectie. Die zorgen ervoor dat we de juiste beslissingen nemen en volhouden als dingen tegenzitten. Daar is een stuk hersenen voor nodig dat zich hierop ontwikkelt.’

Margriet neemt ons mee in een stressvolle situatie. Dat leidt tot hilariteit in de zaal, maar je zult maar continu in die situatie zitten. 'Dan is het gevoel heel anders dan wij vandaag ervaren. Namelijk het gevoel van falen. En als dat lang genoeg duurt dan ga je op automatische piloot. Dan reageer je in automatismen. Automatismen die lang niet altijd goed zijn. Kortgezegd: je executieve vaardigheden nemen af. Dus dat wat je nodig hebt om succesvol te zijn, neemt af. Bovendien kunnen je hersenen minder goed met stress omgaan. Zij hebben meer genotsprikkels nodig. En genotsprikkels zitten in zout, zoet en/of vet eten en in bijvoorbeeld kopen. Dingen waarvan we weten dat ze niet per se goed zijn voor je, maar als dat stukje hersenen niet goed ontwikkelt is, maak je moeilijker de keuze waarvan we weten dat 'ie beter is.'

En hoe zit dat dan met kinderen? 'De omgeving waarin je opgroeit blijkt direct effect te hebben op je hersenontwikkeling. Op de manier waarop je informatie verwerkt en beslissingen neemt, die executieve vaardigheden. Dus als je je de hele dag begeeft in een omgeving waarin vragen gesteld worden en bewegen gestimuleerd wordt, dan ontwikkelen je hersenen zich ook in die vaardigheden. Maar je zult maar opgroeien in een gezin met problemen en omgeven zijn door negatieve stimulansen. Dan ontwikkelen je hersenen zich naar die norm. Niet in de richting van die benodigde vaardigheden om succesvol te zijn.'

'Dit leidt tot problemen op korte en lange termijn. Op individueel en wereldniveau. Denk aan slechtere lichamelijke en geestelijke gezondheid, het moeilijker behalen van leerdoelen en een lage kwaliteit van leven. Dat raakt ons dus allemaal.'

'Hersenen ontwikkelen zich het meest in de eerste paar jaren. Maar we weten nu ook dat de hersenen in de pubertijd een nieuwe golf van ontwikkeling kennen. Dan is herstel mogelijk. Maar dan is een liefdevolle omgeving nodig, zoals Ralf vertelde. Dat vraagt om consequent gedrag en responsief zijn naar wat je kind nodig heeft. Laten dit nou net eigenschappen zijn die ouders met geldzorgen niet altijd hebben. Stop armoede en maak daarmee een betere wereld voor ons allemaal!'

Gemeente Waalwijk

Wethouder Eric Daandels en beleidsadviseur Sjan Beerens over het project Sterkste Schakel. Samenwerking tussen Margriet Sitskoorn en de gemeente Waalwijk.

'Als gemeente wilden we onderzoeken wat we nu preventiever kunnen doen', zegt de wethouder. 'Wij komen vaak pas in beeld als er veel problemen zijn. We wilden onze taak eerder pakken. En niet wegstijven voor het probleem. Want ook in Waalwijk is er armoede en ook in Waalwijk kunnen we beter luisteren naar onze inwoners.'

Het startpunt van het project is de sterkste schakel in het gezin. Dus niet kijken naar wat er allemaal mis is, maar juist kracht zoeken. Want iedere ouder wil de sterkste schakel in het gezin zijn.

Sjan zag het in haar oude werk bij de sociale dienst, toen ze de dossiers van de kinderen van haar oud-cliënten voorbij zag komen. Het viel op dat de dossiers eigenlijk inwisselbaar waren. 'Hoe doorbreken we dit patroon? Dat onderzoeken we nu in dit project. Waarbij het kind ons uitgangspunt is, maar het middel het versterken van de ouders is.'

Er worden voorzichtig een aantal eerste conclusies uit het project getrokken. 'Het begint met vertrouwen. Intensief, persoonlijk contact met deze gezinnen. Het begint met geduld. Niet ieder gezin heeft hetzelfde tempo. En dat moet kunnen. Dat is nou wat we maatwerk noemen.'

Het begint met dit gezin centraal stellen. Als de eerste behoefte is om de boom in de achtertuin te snoeien of afval opruimen, dan is dat stap 1. Jij bent niet je probleem, dit overkomt je en dit vormt je.'

Ervaringsdeskundige Alex Schepel

'Wij moeten niet alleen horen over armoede vanuit de wetenschap en uitvoering, maar ook vanuit ervaring. Welkom Alex van [Sterk uit Armoede](#)', zegt Marijke Roskam.

'Na al die jaren van mijn verhaal vertellen om begrepen te worden, sta ik hier vandaag met tranen in mijn ogen', zegt Alex. 'Want mijn verhaal wordt eindelijk begrepen. Margriet ziet het, Ralf, Sjan en Erik zien het. Mark Rutte misschien nog niet helemaal, maar wel steeds meer. Dus ik vertel mijn verhaal niet meer, maar vraag vandaag om actie. Doe iets met deze informatie!'

Een toeschouwer vraagt wat voor Alex het kantelpunt was. 'Het kantelpunt kwam toen ik door een buurtwerker gezien werd als mens. Ik was ineens gelijkwaardig. Ik voelde een oprechte nieuwsgierigheid vanuit haar. Van mens tot mens. Ze praatte niet met me vanuit een methodiek. Pas toen durfde ik mijn verhaal te vertellen en gezien te worden', aldus Alex.

Nog steeds is Alex iedere dag bezig om de deukjes in zijn hersenen te herstellen. Voor hem is er een kantelpunt gekomen, voor zijn broer helaas (nog) niet. Hij zou graag willen dat de overheid het even van zijn broer overneemt of had genomen, zodat er rust kan ontstaan.

Light of Life en Autopoiesis

Marlies Beeks en Guus Geisen geven antwoord op de vraag 'hoe maken we armoede bespreekbaar?' Het antwoord volgens hen: 'door de zichtbare armoede in Nepal te verbinden aan de onzichtbare armoede in Nederland.'

'Een kind is meer dan de stempels die wij er op plaatsen', zegt Marlies. 'Armoede is zo'n stempel. Laten we vooral kijken naar de talenten van kinderen. En geef ze de ruimte om dingen te bespreken. Neem ze serieus.'

Het is altijd weer leerzaam om vanuit de eenvoud en creativiteit van kinderen naar de vraagstukken te kijken die wij als volwassenen zo complex maken', zegt Guus. 'Want we hebben de neiging om losse onderdelen te pakken, maar het gaat juist om de samenhang der dingen.'

De drie aanwezige jongeren vertellen dat ze het meest onder de indruk waren van een jongen in Nepal die vroeg of wij ook ons eten zelf verbouwde. Daaruit bleek dat zij een heel ander leven hebben. Kinderen de ruimte geven om het onderwerp uit te diepen. Zorg goed voor jezelf, voor de ander en voor je omgeving. 'Wat als wij allemaal in armoede leven?'

Forumgesprek

'Wat is er nodig om kinderen alle kansen tot ontwikkeling te geven?'

'Op school zien we heel veel signalen van armoede. Die kunnen heel klein zijn, maar ook daar moeten we iets mee doen. Zo vroeg een leerling of het goed was als haar moeder de gym schoenen schoon zou maken als ze binnen gaan sporten. Dat scheelt namelijk een paar gym schoenen kopen. En ook binnen de jeugd gezondheidszorg zien wij deze gezinnen. Vooral als we op huisbezoek gaan. Daar moeten we iets mee.'

Maar Alex benadrukt dat mensen in armoede ook heel goed kunnen liegen, armoede heel goed kunnen verstoppen. En juist ervaringsdeskundigen kunnen dat doorzien.

Wethouder Jeugd Odamassi benadrukt ook dat we het niet moeten bagatelliseren. 'Door het in cijfers uit te drukken of door te zeggen dat de overheid het op moet lossen. De vraag die de kinderen stellen is veel relevanter: wat kan ik doen?'

Wethouder Armoede benadrukt ook de bewustwording dat het jezelf ook morgen kan overkomen en dat we allemaal een verantwoordelijkheid hebben. 'Heb oog voor meer dan het materiële. Want deze kinderen ervaren sociale uitsluiting en dat los je niet op met dingen.

'En zorg dat we inclusiever raken. Bijvoorbeeld de vrijwillige ouderbijdrage die scholen niet meer mogen opleggen als ouders dit niet kunnen betalen. Maar scholen zijn nog niet zo helder in deze boodschap onder de aandacht te brengen. Daar moeten we actiever in zijn.'

Muzikale afsluiting met Bart Kiers

De middag samengevat in een lied.
